

ТАТАРИКОВА Д.А., ст. гр. МОА-12м
Наук. кер.: Лизунова О.М., доц.
Красноармійський індустріальний інститут ДонНТУ,
м. Красноармійськ

ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ АГРОПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ УКРАЇНИ

Проаналізована конкурентоздатність агропромислового комплексу України на світових ринках, рівень участі її у процесах лібералізації світової торгівлі й активізації зовнішньоторговельних аграрних відносин з країнами СНД, ЄС.

Актуальність. Сьогодні сільськогосподарське виробництво і в цілому агропромисловий комплекс України перебувають у центрі суспільної уваги, оскільки влада ніяк не може врегулювати порядок діяльності агропромислового комплексу, стрімко зросли ціни на продовольство, а ці явища викликають у населення України велику стурбованість і загострюють соціальну напруженість.

Світове господарство сьогодні характеризується процесами, пов'язаними з глобалізацією господарських зв'язків, посиленням взаємозалежності країн та регіонів світу, поглибленням міжнародного поділу і кооперації праці. Реальне входження країни у світовий політичний та економічний простір потребує адаптованості її національної економіки до найважливіших тенденцій зовнішнього середовища.

Одним із важливих завдань реформування економіки України є трансформація агропромислового комплексу. У світовому співтоваристві Україну визнають як потенційного лідера з виробництва сільськогосподарської продукції та основних продуктів харчування: зерна, цукру, олії, м'яса, продуктів переробки молока тощо [1]. Але реалізація цього потенціалу вимагає докладання великих зусиль.

Мета дослідження. проаналізувати конкурентоздатність агропромислового комплексу України на світових ринках, рівень участі її у процесах лібералізації світової торгівлі й активізації зовнішньоторговельних аграрних відносин з країнами СНД, ЄС.

Основна частина. Агропромисловий комплекс — складова частина економіки, що поєднує в собі виробництво сільськогосподарської продукції, її переробку, матеріально-технічне обслуговування села.

Агропромисловий комплекс України нині переживає не найкращі часи. Як і багато інших галузей, він знаходиться у глибокій транснаціональній кризі. Реформи в аграрному секторі України просуваються повільно. Одна із причин – неспроможність уряду виробити і втілити дієву стратегію реформ, спрямовану на забезпечення тривалої ефективності галузі та підвищення її конкурентоспроможності. Цю

неспроможність зумовлюють кілька чинників, зокрема такі:

- неспроможність якісно аналізувати та прогнозувати показники розвитку галузі;
- брак скоординованості у виробленні та провадженні політики;
- невідповідність адміністративних структур;
- опір сторін, зацікавлених у гальмуванні реформ;
- вплив консервативних сил.

Аграрний сектор України має величезний потенціал, але за браком відповідних економічних та інституційних умов не може його використати. Спад виробництва великою мірою зумовили помилки в здійсненні аграрної політики. Керівники та працівники сільськогосподарських підприємств не мають відповідних стимулів до діяльності, а ця обставина приводить до низької продуктивності факторів виробництва.

Не останню роль відіграє збереження монополізованої і неефективної системи постачання виробничих ресурсів та реалізації продукції. Цю структуру Україна отримала в спадок від планової економіки. Як і раніше, існує також непрямий контроль над цінами, що його встановлюють через державні угоди та замовлення. За такої політики сільськогосподарські виробники постійно перебувають під тиском і змушені продавати продукцію за цінами, що нище за собівартість. Інакше не матимуть доступу до ресурсів та кредитів, які вкрай важко одержати самотужки. Отже, влада невзможі привести українські ціни до міжнародного рівня.

Неправильно розроблений план приватизації не допоміг розв'язати проблеми корпоративного управління, а також не сприяв реальній реструктуризації сільськогосподарських підприємств. У кінцевому підсумку, ефективність аграрного сектору загалом не підвищилася. Через нестачу інвестицій практично не відбувається оновлення матеріально-технічної бази підприємств. Розвитку та реструктуризації в аграрному секторі перешкоджають, зокрема, такі чинники: брак чітко визначених прав власності на землю, брак ефективної правової основи для оренди землі, слабкий розвиток ринку землі та неможливість використовувати землю як заставу, обмежений доступ підприємств до фінансових ринків і, нарешті, неінформованість сільських мешканців щодо їхніх прав та обов'язків [2].

Фактичні реалії вітчизняних поглядів на місце експорту та імпорту товарів багато в чому є недосконалыми, економічно невиваженими. За їх допомогою до останнього часу не вдавалося забезпечити бажаних сподівань щодо подолання кризи в зовнішньоекономічній діяльності галузей АПК, яка невиправдано затягнулася.

Загальними ознаками кризи стали:

- різке розбалансування між експортом й імпортом, деформація

структури експорту й імпорту;

- стрімке падіння обсягів експорту товарів;
- формування структури експорту під впливом стихійних процесів;
- обмежена відтворювальна можливість експорту та структурний стан імпорту;

- порушення антимонопольного законодавства;
- недобросовісна конкуренція.

Саме тому зовнішньоекономічна діяльність підприємств АПК практично не інтегрована у світові процеси, а аграрні суб'єкти підприємництва втрачають зовнішній ринок [3].

Основними споживачами української аграрної продукції є країни ЄС, Росія, Білорусь, Ізраїль, Корея, Польща та ін. Найбільшим попитом на зовнішніх ринках користуються олійні культури, продовольча і фуражна пшениця, м'ясо і продукти його переробки. За даними Державного Комітету статистики, в 2012 р. Україна експортувала 12% всього обсягу експорту пшениці до Ізраїлю, 16 – до Кореї, майже 6 – до Швейцарії, Угорщини та країн СНД, близько 15% - до країн ЄС. Експорт насіння соняшнику в 2012 року до Туреччини становив 17% всього обсягу експорту, країн ЄС – 65%, країн СНД - близько 2, до Марокко – 5, до інших країн – 11%.

Для оптимального функціонування агропромислового комплексу та підвищення його конкурентоспроможності в умовах реалізації нової аграрної політики на ринкових засадах особливе значення має розбудова інфраструктури із залученням іноземних інвестицій, великих приватних капіталовкладень.

Для створення сучасного конкурентоспроможного сільськогосподарського виробництва в Україні суттєве значення має формування інноваційної культури в країні, механізму втілення на практиці. Осередком її формування в агропромисловому комплексі України могли б стати сільськогосподарські технополіси, створені принаймні по одному в кожному з регіонів нашої країни. Вони дозволять децентралізувати аграрний науково-технічний потенціал, стануть регіональними осередками технологічного розвитку, які об'єднують в науково-виробничий моноліт аграрні заклади освіти різних рівнів, науково-дослідні інститути і станції, підприємства різних форм власності з виробництва та переробки сільськогосподарської продукції і сировини.

Необхідно створити також систему фінансового обслуговування аграрного сектора (спеціальні аграрні банки, фермерські каси взаємодопомоги), розбудувати інфраструктуру і правовий механізм для формування реальних іпотечних відносин.

Слід розробити оптимальну і реальну програму державної підтримки АПК із системою спеціальних економіко-правових, фінансових і адміністративних заходів, які дозволили б, зокрема, оперативно

вирішувати питання доцільності підтримки тих чи інших галузей сільськогосподарської продукції, планувати або програмувати, як це має місце в інших країнах, агропромислове виробництво та структурні перетворення в ньому з урахуванням як національних, та і міжнародних аспектів [4].

Важливо створити необхідні умови для захисту вітчизняного сільськогосподарського товаровиробника і підвищення конкурентоспроможності української сільськогосподарської продукції на внутрішньому і зовнішньому ринках.

Для формування та закріплення конкурентних переваг продукції АПК на ринку слід забезпечити виконання таких заходів:

- забезпечити зниження витрат на виробництво і переробку продукції АПК;
- розглядати ринок Росії та інших країн СНД як цільові сегменти для української сільськогосподарської продукції та концентрувати на них свою діяльність;
- налагодити надання кредитів та гарантій для експорту продукції;
- формувати торговельну інфраструктуру, зокрема оптову торгівлю цукром;
- оцінювати якість продукції за категоріями якості відповідно до міжнародних стандартів.

Висновки. Для підвищення конкурентоспроможності АПК необхідно вирішити наступні завдання:

- забезпечити сільськогосподарських товаровиробників сучасною технікою;
- створити новітні технології вирощування та підвищення урожайності сільськогосподарських культур, забезпечити приріст поголів'я худоби;
- фінансувати сільськогосподарське виробництво та забезпечити фінансову підтримку виробників насінневого матеріалу, науково-дослідних установ, сортовипробувальних станцій;
- підготувати висококваліфікованих кадрів для села;
- удосконалити цінову політику;
- урахувати специфіку виробництва сільськогосподарської продукції у регіонах.

Зусилля держави повинні концентруватись на сприянні розвитку і збільшенні обсягів продукції аграрного виробництва, перетворенні АПК у високоефективний, конкурентоспроможний сектор економіки. У цьому зв'язку необхідно прискорити проведення робіт по формуванню і гармонізації національної бази стандартів якості та безпеки продуктів харчування до вимог країн – членів ЄС. Тож потрібні докорінні зміни в аграрній політиці, а це – основа для більш оптимістичних варіантів розвитку агропромислового виробництва.

Бібліографічний список

1. Бостін Ф. Вироблення аграрної політики / Ф. Бостін. // АгроСвіт – 2009. - № 11. – С.31-36.
2. Варченко О.М. До питання формування конкурентних переваг на ринку продуктів бурякоцукрової галузі / О.М. Варченко // Вісник аграрної науки. – 2009. №5. – С. 41-43.
3. Даниленко А.С. Основні напрями удосконалення земельних відносин та їх роль у формуванні стратегії національної продовольчої безпеки України у ХХІ столітті / А.С. Даниленко // Економіка АПК. – 2010. № 4. – С. 56-58.
4. Кириленко І.Г. Агропромисловий комплекс України: сучасний стан та погляд у майбутнє / І.Г. Кириленко // Економіка АПК. – 2012. – № 4. – С. 29-32.